

СИЛАБУС

Базова інформація про дисципліну	
Назва дисципліни	DP040 Управління витратами/ Cost Management
Рівень фахової передвищої освіти	Фаховий молодший бакалавр
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	051 «Економіка»
Освітня програма	Економіка
Семестр	6 семестр (2 курс 9 кл.), 4 семестр (1 курс 11 кл.)
Курс	2 (на базі повної загальної середньої освіти) 3 (на базі базової середньої освіти)
Анотація курсу	Дисципліна формує у студентів знання про закономірності формування витрат для мінімізації їх рівня та обґрунтування оптимальних господарських рішень на підприємстві. У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти засвоюють теоретичні основи формування витрат на підприємстві, особливості управління витратами, включаючи функції прогнозування, планування, нормування витрат та контролю за місцями їх виникнення; набувають вмінь і навичок складання гнучких кошторисів, оцінки діяльності центрів відповідальності за критерієм витрат; оволодівають методами калькулювання собівартості продукції, цільового формування, структурного аналізу та зниження витрат.
Сторінка курсу в MOODLE	http://78.137.2.119:2929/course/view.php?id=162
Мова викладання	українська
Лектор курсу	Харченко Світлана Вікторівна викладач, спеціаліст вищої категорії Канали комунікації зі студентами: СДН «Moodle»: повідомлення в чаті E-mail: kharchenko.s.w@gmail.com
Місце дисципліни в освітній програмі	
Освітня програма	http://csbc.edu.ua/documents/otdel/moop1_e.pdf
Перелік загальних компетентностей (ЗК)	ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
Перелік спеціальних компетентностей (СК)	СК 1. Здатність ідентифікувати інформацію та усвідомлювати проблеми предметної області, базові засади функціонування сучасної економіки. СК 3. Здатність на основі типової методики і знань, розраховувати економічні і соціально-економічні показники господарюючих суб'єктів. СК 5. Здатність планувати діяльність суб'єктів господарювання в умовах мінливого середовища.

	<p>СК 7. Здатність виконувати завдання, пов'язані з функціонуванням системи управління суб'єктів господарювання.</p> <p>СК 8. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів.</p> <p>СК 10. Здатність самостійно виявляти проблеми і пропонувати шляхи їх вирішення при аналізі конкретних ситуацій економічного характеру.</p>
Перелік програмних результатів навчання	<p>РН 4. Застосовувати всебічні спеціалізовані емпіричні та теоретичні знання для вирішення практичних.</p> <p>РН 7. Володіти економічною термінологією, оперувати категоріями, поняттями предметної області соціально-економічних систем різного рівня.</p> <p>РН 10. Аналізувати результати діяльності суб'єктів господарювання для визначення напрямів їх удосконалення.</p> <p>РН 11. Планувати основні економічні показники підприємства (підрозділу) для підвищення ефективності діяльності.</p> <p>РН 12. Розв'язувати професійні завдання з організації діяльності підприємства (підрозділу)</p> <p>РН 13. Володіти методами й інструментарієм для виконання управлінських рішень щодо функціонування підприємств (підрозділу).</p> <p>РН 14. Знаходити оптимальні, обґрунтовані, творчі рішення для розв'язування професійних завдань.</p>
Опис дисципліни	
Структура навантаження на студента	<p>Загальна кількість годин – 90</p> <p>Кількість кредитів – 3</p> <p>Кількість лекційних годин – 20</p> <p>Кількість практичних занять – 22</p> <p>Кількість годин для самостійної роботи студентів – 48</p> <p>Форма підсумкового контролю – екзамен.</p>
Методи навчання	<p>Вербальний метод; пояснювально-демонстраційний метод; метод проблемного викладання; репродуктивний метод; робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування тощо); метод візуалізації (презентація, метод ілюстрації), самонавчання через електронне модульне середовище навчального процесу Moodle та використання рекомендованої літератури; методи самоконтролю.</p>
Зміст дисципліни	
Тема 1. Загальна характеристика витрат, їх класифікація і структура	<p>Економічна сутність витрат. Роль витрат у забезпеченні ефективності функціонування підприємств. Класифікація витрат виробництва. Структура витрат і фактори, що її визначають.</p>
Тема 2. Закономірності та чинники формування витрат	<p>Особливості динаміки витрат у короткостроковому та довгостроковому періодах. Чинники, що впливають на формування витрат підприємства. Методи дослідження причинно-наслідкових зв'язків між витратами та їх чинниками.</p>

Тема 3. Економічна сутність, значення і завдання управління витратами	Сутність і значення управління витратами на підприємстві. Місце управління витратами в системі менеджменту підприємства. Система управління витратами на підприємстві. Об'єкти і суб'єкти управління витратами. Принципи та завдання управління витратами.
Тема 4. Методи управління витратами	Концепція стратегічного управління витратами. Методи формування собівартості таргет-костинг та кайдзен-костинг. Технологія управління витратами за результатами на базі концепції бенчмаркінгу. Концепція управління витратами на якість. Технологія управління витратами на основі CVP-аналізу.
Тема 5. Формування витрат за місцями і центрами відповідальності	Сутність понять «місце витрат» і «центр відповідальності». Види центрів відповідальності. Кошториси центрів відповідальності. Розподіл витрат допоміжних і обслуговуючих підрозділів при складанні кошторисів. Процес складання кошторису підприємства.
Тема 6. Собівартість продукції і методи її калькулювання	Сутність і види собівартості продукції. Технологія калькулювання собівартості окремих виробів. Методи калькулювання та сфери їх застосування. Особливості формування собівартості готової і реалізованої продукції. Основні напрями зниження собівартості продукції
Тема 7. Система розподілу витрат при калькулюванні собівартості продукції	Розподіл непрямих виробничих витрат під час калькулювання. Розподіл невиробничих витрат. Система обліку і калькулювання за неповними витратами. Сутність ABC-методу та його роль в удосконаленні калькулювання.
Тема 8. Планування, нормування і прогнозування затрат як складові елементи управління витратами	Об'єктивна необхідність планування витрат. Методика планування витрат на виробництво. Нормування затрат та їх роль в управлінні витратами. Прогнозування собівартості нової продукції.
Тема 9. Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів	Значення, завдання контролю витрат. Види контролю витрат. Система внутрішнього контролю витрат на підприємстві. Методи здійснення контролю витрат. Внутрішні резерви зниження витрат та стимулювання економії ресурсів. Методи обліку витрат на підприємстві
Тема 10. Аналіз і оцінка ефективності управління витратами виробництва	Система показників, що характеризують ефективність управління витратами виробництва. Аналіз і оцінка ефективності управління витратами виробництва за відхиленнями від норм і нормативів. Напрямки підвищення ефективності управління витратами.
Політика дисципліни	
Політика відвідування	Регулярне відвідування всіх видів занять, своєчасність виконання самостійної роботи. За об'єктивних причин студент може отримати індивідуальний графік навчання за погодженням із керівником курсу, завідувачем ЦК та відділення.
Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку.
Академічна доброчесність	У випадку недотримання політики академічної доброчесності (плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво) передбачено повторне проходження оцінювання.

Використання ШІ	Використання ШІ під час виконання завдань регламентується Політикою «Використання ШІ в освітньому процесі ЧДБК» Завдання мають маркування регламенту використання ШІ.
Підсумковий контроль	Іспит

Система оцінювання

Система оцінювання підсумкової успішності студентів поділяється на **поточний контроль** та **семестровий контроль**.

Поточний контроль здійснюється протягом семестру і охоплює всі види аудиторної роботи (практичні, семінарські заняття) та виконання індивідуальних завдань. Максимальна кількість балів, яку студент може набрати за цей вид контролю, становить 100.

Підсумковий контроль відбуватися у формі іспиту.

Розрахунок підсумкової оцінки. Підсумкова оцінка (O) розраховується як сума балів за роботу в семестрі (S) та балів за іспит (T), кожен з яких має максимальну вагу 100 балів.

Вагові коефіцієнти для обох компонентів однакові та дорівнюють 0,5.

Формула: $O = (S \times 0.5) + (T \times 0.5)$

Види навчальної роботи	Загальна кількість балів
Усні відповіді за темами: 2 по 5 балів	10
Експрес-завдання (терміни) за темами: 4 по 5 балів	20
Практичні завдання: 4 по 5 балів	20
Модульні контрольні (2 к.р. по 10 балів)	20
Індивідуальна робота (3 по 10 балів)	30
Разом	100
Іспит	100

Критерії оцінювання для кожного виду навчальної роботи

Критерії оцінювання усних відповідей:

5 балів – студент демонструє відмінний рівень знань, послідовно і повністю розкриває запитання, вільно володіє економічною термінологією та навчальним матеріалом, виклад матеріалу логічний і системний, доповнюється прикладами з практики, висновки аргументовані та свідчать про розуміння теми.

4 бали – студент демонструє високий рівень знань, розкриває сутність поставленого запитання, відповіді логічні, аргументовані, економічна термінологія використовується в цілому правильно, висновки обґрунтовані, допускаються окремі неточності.

3 бали – студент демонструє достатній рівень знань, в цілому правильно відповідає на поставлене запитання, володіє основними поняттями та категоріями, виклад матеріалу логічний, але неповний, та дрібними помилками, висновки сформульовані правильно, але не завжди глибоко та аргументовано.

2 бали – студент демонструє посередній рівень знань, в загальних рисах орієнтується в темі запитання, матеріал подає поверхнево, відповіді неповні та потребують допоміжних уточнень викладача, допускаються суттєві помилки у викладенні, висновки нечіткі й недостатньо обґрунтовані.

1 бал – студент демонструє низький рівень знань, не повністю розуміє суті поставленого запитання, слабо володіє базовою економічною термінологією, допускає грубі змістові помилки та не може сформулювати загальні висновки.

Критерії оцінювання експрес-робіт:

Завдання включають 10 запитань з базових питань курсу.

5 балів – студент правильно відповів на 9–10 запитань, що свідчить про відмінний рівень знань, розуміння навчального матеріалу, вміння застосовувати здобуті знання.

4 бали – студент правильно відповів на 7–8 запитань, що характеризує високий рівень знань, уміння орієнтуватися в основних поняттях, при цьому можливі поодинокі неточності.

3 бали – студент правильно відповів на 5–6 запитань, що демонструє достатній рівень знань, розуміння основних положень тем, є помилки та неточності, які не дозволяють вважати знання глибокими.

2 бали – студент правильно відповів на 3–4 запитання, що свідчить про поверхнєве засвоєння матеріалу, неповне розуміння суті матеріалу та значні прогалини в знаннях.

1 бал – студент правильно відповів лише на 1–2 запитання, що свідчить про дуже низький рівень знань, відсутність розуміння навчального матеріалу та нездатність орієнтуватися в основних поняттях.

Критерії оцінювання практичних робіт:

5 балів – студент демонструє відмінний рівень практичних умінь та навичок у розв’язуванні завдання, володіє методикою його виконання, правильно й послідовно застосовує формули, дотримується вимог щодо оформлення, логіка розв’язку є чіткою й завершеною, висновки сформульовані правильно та обґрунтовано.

4 бали – студент демонструє високий рівень практичних умінь та навичок у розв’язуванні завдання, правильно застосовує методи й формули, дотримується логіки та послідовності виконання, оформлення в основному відповідає вимогам, висновки правильні й обґрунтовані, допускає поодинокі несуттєві неточності.

3 бали – студент демонструє достатній рівень практичних умінь та навичок у розв’язуванні завдання, володіє основними методами його виконання, допускає несуттєві помилки та неточності, частково порушує логіку викладення, формулює загалом правильні, але не завжди повні висновки.

2 бали – студент демонструє посередній рівень практичних умінь та навичок у вирішенні завдання, частково володіє методикою його виконання, робить значні помилки при застосуванні формул, не завжди дотримується послідовності дій, формулює висновки поверхнєво та не чітко обґрунтовує їх.

1 бал – студент демонструє низький рівень практичних умінь та навичок у розв’язуванні завдання, недостатньо володіє методикою його виконання, допускає суттєві помилки, демонструє нездатність застосувати набуті знання при розв’язуванні практичних завдань та формуванні висновків.

Критерії оцінювання модульних робіт:

Модульна контрольна робота оцінюється у 10 балів і складається з чотирьох завдань (економічні терміни, відповідності, ситуація та задача), кожне з яких 2,5 балів.

9–10 балів – контрольна робота виконана у повному обсязі, економічні терміни подані правильно та чітко, усі завдання вирішено правильно з необхідними розрахунками та поясненнями, наведені необхідні формули, висновки точні, оформлення охайне.

7–8 балів – усі завдання виконано, означення термінів правильні, але є окремі неточності, завдання вирішено, проте є незначні помилки в поясненнях, оформлення на належному рівні, є дрібні недоліки.

5–6 балів – контрольна робота виконана частково, означення термінів неповні, у завданнях є суттєві помилки в розрахунках чи пропущені окремі дії, розрахунки непослідовні, висновки поверхнєві, оформлення має недоліки.

0–4 бали – завдання виконані частково або зовсім нерозкриті, означення термінів неправильні чи відсутні, більшість завдань містять грубі помилки, розрахунки нелогічні, висновки відсутні, оформлення не відповідає вимогам.

Критерії оцінювання індивідуальних робіт (есе):

9–10 балів – студент демонструє відмінний рівень виконання, послідовно і творчо розкриває тему, вільно володіє економічною термінологією, виклад матеріалу логічний і системний, доповнюється власними прикладами, висновки аргументовані.

7–8 балів – студент демонструє достатній рівень знань, послідовно розкриває бачення відповідно до обраної теми, економічна термінологія використовується в цілому правильно, висновки не повністю відповідають сформованому матеріалу роботи.

5–6 балів – студент демонструє посередній рівень знань, не послідовно розкриває тему, володіє основними поняттями та категоріями, виклад матеріалу не структуровано, з дрібними неточностями, висновки сформульовані аргументовано, але не глибоко.

0–4 бали – студент демонструє низький рівень знань, не розуміє теми, слабо володіє базовою економічною термінологією, матеріал подає поверхнево, не повністю пов'язано, допускаються грубі змістовні помилки у викладенні матеріалу, висновки нечіткі чи не відповідають темі, порушення термінів подання роботи.

Критерії оцінювання індивідуальних робіт (реферат):

9–10 балів – реферат повністю відповідає темі і вимогам, чітко обґрунтована актуальність, теоретичні аспекти розкриті детально, використано сучасні джерела, в тому числі наукові статті та періодичні видання, матеріал логічно структурований і викладений послідовно, висновки самостійні та відповідають завданням, оформлення згідно з вимогами, текст грамотний і науковий, без помилок.

7–8 балів – реферат відповідає темі, актуальність обґрунтована, окремі аспекти розкрито частково, використано обмежену кількість сучасних або частково застарілих джерел, структура загалом логічна, але подекуди порушена послідовність, висновки більшою мірою відповідають завданню, оформлення в цілому відповідає вимогам, текст зрозумілий, допускаються поодинокі граматичні чи стилістичні помилки.

5–6 балів – реферат частково відповідає темі, значна частина аспектів нерозкрита, актуальність згадується поверхнево, джерела обмежені або застарілі, структура роботи порушена, виклад матеріалу нелогічний, висновки поверхневі, оформлення має недоліки, текст містить граматичні та стилістичні помилки.

0–4 бали – тема розкрита частково, інформаційна цінність низька, використані джерела застарілі (не додаються до роботи), висновки несамостійні та не відповідають завданням, структура відсутня або нелогічна, оформлення з грубими порушеннями, текст неналежної якості, порушення термінів подання роботи.

Критерії оцінювання індивідуальних робіт (презентація):

9–10 балів – презентація повністю відповідає темі і вимогам, детально розкриті практичні аспекти, використано сучасні статистичні джерела, в тому числі аналітичні огляди і дослідження, матеріал логічно структурований і викладений послідовно, оформлення згідно з вимогами, текст грамотний і науковий, без помилок.

7–8 балів – презентація відповідає темі, актуальність обґрунтована, використано незначну кількість застарілих даних, структура загалом логічна, але подекуди порушена послідовність, оформлення відповідає вимогам, допускаються поодинокі граматичні чи стилістичні помилки.

5–6 балів – презентація частково відповідає темі, значна частина аспектів нерозкрита, джерела обмежені або застарілі, структура роботи порушена, виклад матеріалу нелогічний, оформлення має недоліки, текст містить граматичні та стилістичні помилки.

0–4 бали – матеріал опосередковано стосується теми, інформаційна цінність низька, використані джерела застарілі, структура відсутня або нелогічна, оформлення з грубими порушеннями, текст неналежної якості, можливе порушення термінів подання роботи.

Шкала оцінювання		
ECTS	Бали	Зміст

A	90-100	Бездоганна підготовка в широкому контексті
B	80-89	Повні знання, міцні вміння
C	70-79	Хороші знання та вміння
D	65-69	Задовільні знання, стереотипні вміння
E	60-64	Виконання мінімальних вимог діяльності в стандартних умовах
FX	35-59	Слабкі знання, відсутність умінь
F	1-34	Необхідний повторний курс

Список рекомендованих джерел

1. Артамонова Н.С., Акулюшина М.М. Управління витратами: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 116 с.
2. Ахновська І.О. Управління витратами: навч. посіб. Донец. нац. ун-т ім. Василя Стуса. Вінниця: Твори, 2020. 154 с.
3. Данилко В. К. Управління витратами: навчальний посіб. Київ: Каравела, 2012. 216 с.
4. Задорожний З.-М. В., Муравський В. В., Семанюк В. З., Омецінська І. Я. Управлінський облік: навч. посіб. Тернопіль: ВПЦ «Університетська думка», 2023. 293 с.
5. Захарченко Л.А. Управління витратами: навчальний посібник з практичних занять для студентів вищих навчальних закладів. Одеса: ВМВ, 2011. 240 с.
6. Давидович І. Є. Управління витратами: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 320 с.
7. Іванюта П.В., Лугівська О.П. Управління ресурсами і витратами: навчальний посібник. 2-ге вид. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 320 с.
8. Кушнір О.К. Управління витратами: навчально-методичний посібник / О.К. Кушнір. Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О.В., 2020. 122 с.
9. Матвєєва Н. М. Управління витратами : навч. посібник / Н. М. Матвєєва, О. І. Славута; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. – 157 с.
10. Рижикова Н.І., Накісько О.В. Управління витратами: навчальний посібник. Харків: ХНТУСГ, 2013. 198 с.
11. Тарасенко С.І. Управління витратами: навчальний посібник. Кам'янське: ДДТУ, 2018. 304с.
12. Турило А.М. Управління витратами підприємства: навч.посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 120 с.
13. Цимбалюк Л.Г. Формування та управління витратами виробництва: підруч. для студ. екон. спец. вищ. навч. закл.. Донецьк: Юго-Восток, 2009. 240 с.
14. Череп А.В., Череп О.Г. Управління витратами підприємств: підручник, Запоріж. нац. ун-т. Запоріжжя: Мокшанов В. В., 2018. 319 с.
15. Чорна М.В., Смірнова П.В., Бугріменко Р.М. Управління витратами: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2017. 166 с.
16. Юцишина Л. О. Менеджмент ресурсів та витрат: курс лекцій. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 103 с.
17. Юцишина Л. О. Управління витратами: курс лекцій. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2023. 162 с.
18. Blocher, Edward. Cost management: a strategic emphasis / Edward J. Blocher, David E. Stout, Gary Cokins. — 5th ed. p. 996. — 2010. URL: <https://book.akij.net/eBooks/2018/March/5aac97792398e/Cost%20Management%20A%20Strategic%20Emphasis,%205th%20Edition-2-997.pdf>